

Enerji İstatistik Notu 6: Küresel Petrol ve Gaz Ticareti

Özet cümle: “Dünya petrol talebinin %38’i ve petrol ürünlerinin %18’i ülkeler arası ticarete konudur, ama sıvılaştırılmış gaz - LNG tarafında %2.5’luk bir hareketin etkileri çok daha yüksek olabilir.”

Barış Sanlı, barissanli2@gmail.com

Önce talepten başlayalım. Dünya petrol talebi 100-102 mv/g civarındadır. Dünyada ne kadar petrol üretiliyor? Konuyu karıştırabildiğiniz kadar karıştırabilirsiniz, “petrol” derken ne demek istiyorsunuz dan başlar mevsimselliği, sezonsallığı dahil her parametresini karıştırabilirsiniz. IEA küresel enerji görünümü 2024 raporunun ücretsiz veri setinden detaya bakabiliriz¹.

Dünya “petrol” üretimindeki kırılım şu şekildedir:

Milyon varil/gün (mv/g)	2010	2022	2023
Küresel Arz	85.1	97.4	99.2
Hacimsel Kazanımlar	2.1	2.3	2.4
Küresel Üretim	83.2	95.1	96.9
Geleneksel Ham Petrol	66.8	62.9	62.7
Sıki Petrol(Tight oil)	0.7	8.2	9.1
Doğal Gaz Sıvıları	12.7	19.3	20.2
Çok Ağır Petrol ve Bitümen	2.6	3.8	3.9

Aslında geleneksel ham petrolün, yani Şırnak’ta Gabar’da üretilen tipteki petrolün 62.7 milyon varil/gün (mv/g) olduğunu görürüz. Aritmetik şöyle işliyor: Küresel üretim satırının altındaki tüm satırlar ve hacimsel kazanımların toplamı küresel arzı gösterir.

Fakat bu ham petrolü kim tüketiyor? Nihai tüketici değil. Rafineriler. Peki onlar ham petrol ve doğalgaz sıvılarından ne üretiliyorlar? Petrol ürünleri üretilip sonra da biyoyakıtlar ekleniyor

	2022	2023
Toplam Sıvılar	99.3	101.4
Biyoyakıtlar	2.2	2.3
Toplam Petrol	97.1	99.1
Katkılar (CTL, GTL)	0.9	1.0
Doğrudan ham petrol kullanımı	1.0	0.9
Petrol Ürünleri	95.2	97.2
LPG ve etan	14.0	14.0
Nafta	6.8	7.0
Benzin	24.4	25.0
Kerosen	6.2	7.1
Dizel	27.3	27.3
Fuel Oil	6.5	6.5
Diğer Ürünler	10.0	10.3
Doğalgaz sıvılarından ürünler	12.2	12.8
Rafineri Ürünleri	83.0	84.4
<i>Rafineri piyasa oranı</i>	<i>84%</i>	<i>83%</i>

¹ <https://www.iea.org/data-and-statistics/data-product/world-energy-outlook-2024-free-dataset>

Özet olarak

- 100 mv/g petrol tüketiliyorsa
- Geleneksel ham petrol üretimi 62.7 mv/g, geri kalanı geleneksel olmayan üretim ve doğal gaz sıvıları
- 84.4 mv/g'ü rafineri ürünüdür.

Şimdi ticaret kısmına bakalım.

OPEC'e göre küresel petrol ticareti²:

- 36.5 mv/g'ü ham petrol ve kondensat (rafinerilerin aldığı)
- 18.5 mv/g'ü de petrol ürünleri

olarak gerçekleşiyor.

Ham petrol ve sıvılarında (ürünler hariç), Orta Doğu'nun oranı %48, yaklaşık 17.82 mv/g'dür. Bu ham ürünlerin 15.13 mv/g'ü de Asya-Pasifik'e, 1.69 mv/g'ü Avrupa'ya gidiyor.

Dünyada tükettiğimiz

- Ham petrol ve kondensatın %38'i uluslararası ticaret ile elde ediliyor.
- Petrol ürünleri genelde rafinerilerin tüketim yerlerine yakın kurulmuş olmasından dolayı %18'i ticarete konudur.

Fakat bir diğer istatistik kaynağında bu rakam farklılaşmaktadır³. EIA'a göre denizde ticareti yapılan petrol ve ürünleri miktarı 77.5 mv/g civarındadır. Muhtemelen bunun içinde aynı ülke içi deniz ticaretleri de dahildir.

Geçiş Noktası	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Malacca Boğazı	23	23.1	22.8	21.9	22.9	23.7
Hürmüz Boğazı	21.4	20	18.4	19	21.1	20.9
Süveyş Ve Sumed Boruhattı	6.4	6.2	5.3	5.1	7.3	8.8
Bab El-Mandeb	6.4	6	5.2	5.4	7.5	8.6
Danimarka Boğazı	3.3	3.4	3.1	3.1	4.2	4.9
Türk Boğazları	3.4	3.5	3.3	3.4	3.2	3.4
Panama Kanalı	1.4	1.5	1.7	1.8	2.1	2.1
Ümit Burnu	7.6	7.5	7.7	7	5.9	6
Küresel Denizaşırı Petrol Ticareti	78.5	78.2	73	74.3	76.2	77.5
Küresel Petrol Arzi	100.1	100.9	91.6	97.6	99.9	101.9

Gaz

Küresel gaz ticaretinde ise, LNG ticareti 2023 yılı sonunda 550 bcm⁴ yaklaşık 400 milyon ton LNG yapar. Boru hattı ticaretlerini bu aşamada ihmal etmek daha basitleştirici olabilir.

² <https://publications.opec.org/woo/chapter/129/2359>

³ https://www.eia.gov/international/analysis/special-topics/World_Oil_Transit_Chokepoints

⁴ <https://www.iea.org/reports/global-gas-security-review-2024>

Bu 400 milyon ton LNG ticaretinde ülkelerin payı ise şu şekildedir⁵:

	Milyon Ton	%
ABD	84.5	21%
Avustralya	79.6	20%
Katar	78.2	20%
Rusya	31.4	8%
Malezya	26.8	7%
Endonezya	15.6	4%
Cezayir	13	3%
Nijerya	13	3%
Oman	11.4	3%
Diğer	46.5	12%
Toplam	400	

Peki örneğin Katar'da bu LNG'nin ne kadarı hangi ülkelere gidiyor? (mt: milyon ton)

- Çin: 16.75 mt
- Hindistan: 10.92 mt
- Güney Kore: 8.67 mt
- Pakistan: 6.32 mt
- Tayvan: 5.55 mt
- İtalya: 4.82 mt
- Bangladeş: 3.75 mt
- Belçika: 3.2 mt

Eğer bir enerji güvenliği analizi yapılacak ise, marjinal fiyatlandırmanın olduğu bir dünyada eksilen her arz kaynağı büyük bir etki yapar. Fakat Ortadoğu'daki bir eksilmeye 3 noktadan yaklaşmak gerekir:

1. Ham petrol
2. Petrol ürünleri
3. LNG (sıvılaştırılmış doğal gaz)

Etkiler konusunda ise, nihai tüketici fiyatlarındaki vergilerin petrolde daha yüksek olduğu kabul edilirse, ham ürün fiyatlarındaki %100 bir yükseklik muhtemelen bir çok tüketici ülkede %80 ve altı bir etki yapacaktır.

LNG tarafında ise, fiyatların ısınma maliyetleri, sanayi ve elektrik fiyatlarını etkilemesinden dolayı, gazın bu giderek artan etkisi asıl çalışılması gereken husustur. Örneğin elektrik üretim sepetindeki tüm ürünleri de çoğu zaman gaz fiyatlamaktadır. Gaz belki küresel tedarikte petrolden daha az paya sahiptir ama yakıt olarak şüphesiz daha çok etkiye sahiptir.

⁵ <https://www.igu.org/resources/2024-world-lng-report/>